

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 (HE 106/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 26.10.2017.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- metsäneuvos Marja Kokkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- talousyli-tarkastaja Marjatta Koskinen, maa- ja metsätalousministeriö
- talousjohtaja Jukka Nummikoski, maa- ja metsätalousministeriö
- professori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- tutkimusprofessori Jussi Uusivuori, Luonnonvarakeskus
- pääjohtaja Pentti Hyttinen, Metsähallitus
- ylitarkastaja Mika Laakkonen, Metsähallitus
- Group Business Controller Harri Saxlund, Metsähallitus
- luontopalvelujohtaja Timo Tanninen, Metsähallitus
- johtaja Ari Eini, Suomen metsäkeskus
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kotimaan metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- toimitusjohtaja Juha Nuutila, ProAgria Keskusten Liitto ry
- toiminnanjohtaja Jonas Laxåback, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Maanmittauslaitos
- Paliskuntain yhdistys
- Suomen 4H-liitto
- Suomen Turkeläinten Kasvattajain Liitto ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elintarviketeollisuusliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Maatalous

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maa- ja puutarhatalouden tuotos perushintaan oli kansantalouden tilinpidossa 4,4 miljardia euroa vuonna 2015. Muut tuotantopalkkiot mukaan lukien tuotos oli 6 miljardia euroa. Vuonna 2016 maa- ja puutarhatiloja (tilat, joiden taloudellinen koko on yli 2 000 euroa) oli 50 388. Elintarviketeollisuus on metalli-, kemian- ja metsäteollisuuden jälkeen suurin teollisuuden ala. Elintarviketeollisuuden työllisiä oli vuonna 2015 kansantalouden tilinpidon mukaan 37 600. Kokonaisuutena kotimaisen ruokaketjun työllistävä vaikutus on merkittävä, lähes 340 000 henkilöä.

Valiokunta toteaa, että maatilat ovat elintärkeä osa Suomen ruokaturvaa ja huoltovarmuutta. Taloudellisten mahdollisuuksien lisäksi maataloudessa on kyse myös maamme huoltovarmuudesta. Ilmastonmuutos, talouskriisit ja aseelliset konfliktit voivat hyvinkin nopeasti vähentää merkittävästi ruokatuotantoa maailmanlaajuisesti. Emme voi tuudittautua sen varaan, että saamme hankittua halpoja elintarvikkeita ja energiaa ulkomailta kaikissa tilanteissa. Huoltovarmuuden turvaamiseksi tarvitsemme toimivaa maataloutta, hajautettua energiantuotantoa ja elinvoimaista maaseutua tänään enemmän kuin pitkään aikaan aikaisemmin. Vuoden 2018 talousarvioesityksen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan selvitysosassa todetaan, että hallinnonala turvaa kotimaisen ruoan tuotannon ja uusiutuvien luonnonvarojen kestäväin käytön sekä luo edellytyksiä niihin perustuville elinkeinoille ja hyvinvoinnille.

Saamansa selvityksen pohjalta valiokunta tarkastelee jäljempänä maataloussektoria huomioiden muun ohella vuoden 2018 hallinnonalan määrärahoissa tapahtuvat muutokset, viime vuosien maatalouden tulo- ja kannattavuuskehitys sekä tuotanto- ja markkinatilanne.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuonna 2018 viljelijätukia maksetaan yhteensä 1 749 miljoonaa euroa, mikä on 1,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017. Yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea maksetaan yhteensä 1 424 miljoonaa euroa. Tämä tuki koostuu peltokasvien ja kotieläinten ns. CAP-tulotuesta (525 miljoonaa euroa), ympäristö- ja eläinten hyvinvointikorvauksista (359 miljoonaa euroa) ja epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaitta-korvauksesta. Vuoden 2018 budjettiriihessä sovitun mukaisesti talousarviossa esitettyyn luonnonhaitta-korvauksen 519 miljoonan euron määrärahaan siirretään lisänä yhteensä 21 miljoonaa euroa, jolloin määrärahan alenemaksi jää noin 12 miljoonaa euroa. Teknisesti edellä todettu lisämäärärahan siirto tehdään lisätalousarvion yhteydessä.

Valiokunta toteaa, että vaikka maatalouden yrityskoko ja liikevaihto ovat kasvaneet 2000-luvun alusta ripeästi, maatalous- ja puutarhayritysten taloudelliset tulokset ovat jääneet heikoiksi. Yritysten kannattavuus on heikentynyt koko 2000-luvun ajan. Vuotuiset vaihtelut ovat kasvaneet, mutta trendi on ollut aleneva. Tavoitteeksi asetettuja oman työn palkka- ja pääoman tuottotavoitteita ei ole saavutettu. Yrittäjätulo tilaa kohti on laskenut eikä pääomalle ole saatu tuottoa. Vuon-

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

na 2016 maatalouden yrittäjätulon on arvoitu olleen yhteensä 494 miljoonaa euroa, mikä on lähes 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2015, mutta lähes 36 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012. Vielä 2000-luvun alkupuolella yrittäjätuloa jäi yli 1 miljardia euroa. Mikäli huomioidaan inflaation vaikutus, vastaa yrittäjätulo nykyään vain noin kolmannesta sen 2000-luvun alun tasosta. Kannattavuutta parantavien välittömien toimien lisäksi tarvitaan toimia, joilla pysyvästi parannetaan maatalouden kannattavuutta ja luodaan uskoa tulevaisuuteen.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on myös todettu, että vuoden 2016 yrittäjätulo kattoi yrittäjäperheen omasta työstä ja pääomasta aiheutuvista noin 1,7 miljardin euron kustannuksista noin 29 prosenttia eli kannattavuuskerroin oli 0,29 kannattavuuskertoimen ollessa 2000-luvun alkupuolella 0,6:n tasolla. Mikäli vuoden 2016 494 miljoonan euron yrittäjätulosta vähennetään täysimääräisenä 1,1 miljardin euron tuntipalkkavaatimus, jää omalle pääomalle negatiivinen korvaus ja oman pääoman tuotto prosentti painuu negatiiviseksi, -5,5 prosentin tasolle. Se on ollut viime vuosina jatkuvasti negatiivinen, eli pelkästään tuotannon pitäminen ennallaan vaatii jatkuvasti ulkopuolista rahoitusta.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että maatalous- ja puutarhayritysten tuloksia on heikentänyt viime vuosina tuottajahintojen aleneminen samalla kun tuotantokustannukset ovat pysyneet lähes ennallaan. Muutaman suotuisan vuoden jälkeen lähes kaikki keskeiset tuottajahinnat kääntyivät laskuun vuosina 2013—2014. Viljan ja öljykasvien hintojen lasku käänsi viljatilojen tulokset laskuun jo vuonna 2013. Kiinan ostojen vähentyminen ja Venäjän elokuussa 2014 asettamat vastapakotteet puolestaan vaikuttivat erityisesti lihan ja maidon hintoihin ja markkinoihin koko EU-alueella.

Maailmanmarkkinahinnat olivat alimmillaan kotieläintuotteissa maaliskuussa 2016. Sekä maito- että lihatuotteiden hintojen lasku kuitenkin pysähtyi maailmalla vuoden 2016 alkupuoliskolla, ja hinnat ovat sen jälkeen olleet nousussa. Suurin osa Euroopan suurista meijeriyrityksistä onkin viime kuukausina nostanut tuottajahintojaan. EU-alueella tuottajien saama maidon hinta on noussut vuoden aikana keskimäärin peräti 30 prosenttia. Suomessa maidon tuottajahinta oli heinäkuussa 2017 kuitenkin vain runsaat neljä prosenttia korkeampi kuin vuotta aiemmin.

Myös lihan ja viljan hinnat ovat maailmalla vahvistuneet viime kuukausien aikana. Suomessa tuottajahintojen muutokset ovat kuitenkin olleet vuonna 2017 varsin maltillisia. Heinäkuussa 2017 verrattuna edellisvuoden vastaavaan kuukauteen naudan- ja sianlihan hinta nousi 5 prosenttia, siipikarjalihan hinta laski 2 prosenttia, kananmunien hinta laski 4 prosenttia, leipävehnän ja ohran hinnat nousivat 8 prosenttia ja ruokaperunan hinta laski 10 prosenttia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että viljasadosta oli jo satoennusteen mukaan tulossa vuonna 2017 pienin seitsemään vuoteen, yhteensä 3,5 miljardia kiloa. Erityisesti ohran ja kauran sadot olivat jäämässä selvästi (arviolta 8—10 prosenttia) pienemmiksi kuin edellisvuonna. Kun jo nyt voi todeta, että pellolla olevaa satoa ei saada läheskään kaikilta osin korjatuksi, tulee lopullisesta sadosta paljon edellä todettua arviota pienempi. Lisäksi myöhäinen korjuuajankohta heikentää korjattavan sadon laatua. Valiokunta pitääkin välttämättömänä toimenpiteitä satovahinkojen vaikutusten lieventämiseksi. Valiokunta toteaa myös, että tarjolla olevat satovahinkovakuutukset eivät ole kehittyneet odotuksia vastaaviksi, koska ne korvaavat puutteellisesti huonoista sääolosuhteista aiheutuvia satovahinkoja. Lisäksi satovahinkovakuutusten vakuutusmaksujen

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

hintatasot ovat muodostuneet korkeiksi vakuutusten tarjonnassa vallitsevan heikon kilpailutilanteen vuoksi. Koska nykyjärjestelmä on osoittautunut toimimattomaksi, valiokunta edellyttää satovakuutuksiin perustuvan korvausjärjestelmän korvaamista uudella toimivalla järjestelmällä.

Valiokunta tuo esiin myös sen, että velkojen lisäys ja liikevaihdon hidas kasvu ovat kääntäneet maatalouden velkaantuneisuuden viime vuosina selvään nousuun. Velkojen suhde liikevaihtoon eli suhteellinen velkaantuneisuus on kasvanut 76 prosentista vuonna 2012 lähes 96 prosenttiin vuonna 2016. Suuri velkamäärä on lisännyt rahoitusriskiä, jota matalat lainakorot ovat toisaalta helpottaneet.

Erot velkaisuudessa tuotantosuuntien ja tilojen välillä ovat suuria. Velkaantuneisuus on korkein lammas- ja vuohtiloilla (91 prosenttia), lypsykarjatiloiilla (89 prosenttia) ja muilla nautakarjatiloiilla (82 prosenttia) ja alhaisin sikatiloilla (54 prosenttia) ja avomaan tiloilla (40 prosenttia). Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että vajaalla 10 prosentilla tiloista velkojen määrä on yli kaksinkertainen tuloihin verrattuna. Velat ovat kasaantuneet erityisesti investoineille tiloille. Heikon kannattavuuden kohentamiseksi tuotantoa jatkavat maatalousyritykset pyrkivät kasvattamaan tilakokoaan ja näin alentamaan tuotteiden yksikkökustannuksia ja kohentamaan siten kannattavuutta. Maatalouden tuotantovolyymit ovatkin viime vuosina kasvaneet.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että pääomavaltaisuudesta ja pääoman hitaasta kiertonopeudesta johtuen maataloustoiminnan jatkaminen edellyttää suhteellisen korkeaa omavaraisuusastetta (oman pääoman osuus yrityksen koko varallisuudesta). EU:n maatalouden omavaraisuusaste on ollut viime vuosina keskimäärin 85 prosenttia. Suomen omavaraisuusaste oli vuonna 2016 keskimäärin 72 prosenttia, korkein viljatiloiilla (84 prosenttia) ja alhaisin kasvihuoneyrityksissä (35 prosenttia) ja siipikarjatiloiilla (51 prosenttia). Velkojen määrä on tosin 2000-luvulla kasvanut pääomaa nopeammin, joten investointien rahoitus on nojannut myös vieraaseen pääomaan.

Viitaten edellä esitettyyn valiokunta toteaa, että viime vuosina globaalit talouden suhdanteet, Venäjän kauppapakkotteet ja säävaihtelut ovat heiluttaneet maataloustuotteiden ja raaka-aineiden hintoja ja markkinoita varsin rajusti. Tämän seurauksena suomalaisten maatilojen kannattavuus on heikentynyt selvästi. Maataloustuotteiden markkinoiden epävakaus ja satotasojen vaihtelu ovatkin lisänneet epäonnistumisen riskiä ja investointien tuottovaatimusta. EU:n maatalouspolitiikan vuonna 2013 sovitun uudistuksen seurauksena maatilojen saamien tukien määrä puolestaan pieneni ohjelmakaudeksi 2014—2020. Edellä on jo todettu, että vuonna 2018 viljelijätukia maksetaan budjettiriihessä sovitun mukaisesti yhteensä 1 749 milj. euroa, mikä on 1,2 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017 ja 4,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2013.

Valiokunta painottaa sitä, että viljelijä- ja investointituilla on edelleen keskeinen merkitys maatalouden tulotason ja tuotantovolyymien ylläpitäjänä. Vuosina 2012—2016 tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli keskimäärin 33 prosenttia. Jotta myönteinen rakennekehitys maataloudessa jatkuisi ja tuotannon taso säilyisi, maatalouden tukiin tarvitaan jatkossakin vakautta ja pitkäjänteisyyttä. Valiokunta pitääkin myönteisenä, että Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pääomittamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. On tärkeää, että investointitukien piiriin pääsee joustavasti myös maaseudun pienempiä hankkeita samoin kuin uusiutuvan energian tuotantoon liittyviä hankkeita.

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

Valiokunta toteaa, että tulo- ja investointitukien ehdoilla voidaan osaltaan vaikuttaa maatalouden tulo- ja kannattavuuskehitykseen, mutta vain rajallisesti. Korkeillakaan tuen tasoilla ei voida ylläpitää tuotantoa ja investointeja, jos markkinanäkymät ovat pitkään huonot. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa parannetaan toimilla, jotka edistävät alkutuotannon asemaa elintarvikeketjussa. Jalostuksen ja erityisesti kaupan määräävää roolia on samalla uudelleen arvioitava. Tuottajahintojen lasku on pysäytettävä parantamalla maataloustuottajien asemaa elintarvikeketjun osana. Tällä hetkellä maatalousyrittäjät ovat altavastajan asemassa neuvotteluissa elintarviketeollisuuden ja päivittäistavarakaupan kanssa. Päivittäistavarakaupan hintakilpailu on omalta osaltaan laskenut maataloustuotteiden hintoja. Sitä on pidettävä kuluttajan kannalta hyvänä asiana, mutta maatalousyrittäjien saamat tulot ovat samalla laskeneet merkittävästi, sillä osin elintarvikkeiden hintojen alentamisen maksavat alkutuottajat. Alkutuotannon osuus ruuan kuluttajahinnasta on entisestään laskenut. Tasapuolisempi ja monipuolisempi kilpailu kauppaketjujen välillä vähentäisi kaupan määräävää asemaa suhteessa tuottajiin. Tavoitteena tulee olla markkinoiden nykyistä tasapainoisempi toiminta alkutuotannon ja kuluttajien valinnanvapauden kannalta. Kaikille tuotannonaloille tulee tarjota uusia keinoja markkinahallintaan ja viljelijöiden neuvotteluvoiman parantamiseen esim. tuottaja- ja toimialaorganisaatioiden kautta.

Valiokunta toteaa, että puhdas ruoka ja puhdas vesi ovat erityisasemassa suhteessa muihin hyödykkeisiin. Kuluttajat arvostavat puhdasta ruokaa, kuten lähiruokaa ja luomuviljeltyä ruokaa. Jotta kuluttajat voisivat ostopäätöksillään vaikuttaa kotimaiseen ruuan tuotantoon, on heidän saatava nykyistä paremmin tietoa siitä, missä ruoka on tuotettu ja mistä elintarvikkeiden hinta koostuu. Läpinäkyvyyttä tarvitaan alkutuotannon, teollisuuden ja kaupan osuuden ilmoittamiseen. Sen vuoksi tuotteiden alkuperää koskevia merkintöjä tulee parantaa. Erittäin tärkeää koko elintarvikeketjulle on myös, että maataloustuotteiden vienninedistämistoimia lisätään. Esityksessä onkin ehdotettu lisärahoitusta ruokaviennin edistämiseen.

Valiokunta pitää välttämättömänä sen selvittämistä, miten maataloustuotannon kustannuksia voidaan alentaa. Maatalouteen liittyviä viranomaismääräyksiä, mm. eläintenpitosäännöksiä, annettaessa on otettava huomioon myös niiden vaikutukset investointikustannuksiin samoin kuin maatalouden yleiseen kustannustasoon. Kustannuksia ei saa valtion toimin lisätä. Lisäksi byrokratiaa on karsittava myös kustannussäästösyistä. Esityksessä ehdotetaan lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaverojen korottamista 45 miljoonalla eurolla. Valiokunta katsoo, että kannattavuuskriisissä olevaa maataloutta ei tule miltään osin rasittaa uusilla kustannuksilla.

Valiokunta painottaa sitä, että toimet nuorten viljelijöiden maatalouteen ja maatalouskoulutukseen ovat välttämättömiä. Lisäksi tarvitaan toimia, jotka helpottavat tilanpidon jatkamista. Rakennekehitystarve samoin kuin uusien yrittäjien tarve on suuri. Maatilojen lukumäärän vähentyminen ei saa kiihtyä lähivuosina siten, että kotimaisiin raaka-aineisiin perustuva elintarvikkeiden tuotanto vähenee tavoitellun säilymisen sijaan, jolloin myös maamme huoltovarmuus vaarantuu.

On kiinnitettävä erityistä huomiota näkökohtiin, jotka turvaavat viljelijöiden jaksamisen. Viljelijät tarvitsevat konkreettisia toimenpiteitä, jotka auttavat nykyisen vaikean taloudellisen tilanteen yli. Lomituksen järjestäminen on niin yrittäjien jaksamisen kuin eläinten hyvinvoinnin kannalta keskeistä. Lomituksen järjestämisen osalta valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että lomittajien työsuhteet ovat laajasti muuttuneet osa-aikaisiksi. Tavoitteena tulee kuitenkin olla ko-

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

koaikaiset työsuhteet, mikä lisää kiinnostusta hakeutua lomitustehtäviin ja edistää lomitusten asianmukaista järjestämistä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kehyskaudella edistetään mahdollisimman tehokkaasti maataloudessa ja maaseudulla yleensäkin harjoitettua hajautettua energiantuotantoa mm. tukitoimenpitein sekä poistamalla mahdolliset lainsäädännölliset ja hallinnolliset esteet. Ruuan- ja energiantuotannon yhdistäminen parantaa maatilayritysten toiminnan kannattavuutta ja edistää samalla biotalouden tavoitteita samoin kuin energia- ja ravinneomavaraisuutta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että luomu- ja lähiruoan osuuden kasvattaminen nykyisestä tasosta otetaan Suomen maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi ottaen huomioon valtioneuvoston periaatepäätökset luomualan kehittämisohjelmaksi, lähiruokaohjelmaksi ja julkisten elintarvikke- ja ruokapalveluhankintojen arviointiperusteiksi.

Valiokunta toteaa, että huono kiinteistö rakenne yhdessä maatalouden rakennemuutoksen kanssa johtaa kasvua hakevien tilojen kannalta epäedulliseen kilpailutilanteeseen. Hallituksen esityksessä vuodelle 2018 ehdotetaan kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuviin menoihin (30.70.40) yhteensä 4,0 miljoonaa euroa, josta 1,0 miljoonaa euroa on tilapäistä lisäpanostusta siirtona momentilta 30.70.01 meneillään olevien tilusjärjestelyjen loppuun saattamiseksi. Tilusjärjestelytoiminnan jatkuvuus riippuu uusien alueellisten tilusjärjestelyjen rahoituksesta. Valiokunta pitää tärkeänä uusien alueellisten tilusjärjestelyjen rahoittamista.

Metsätalous

Metsäsektori on ollut historiallisesti ja on edelleen yksi Suomen talouden keskeisistä tukipylväistä. Metsäteollisuus työllistää suoraan noin 41 000 ihmistä. Suomen vientituloista viidennes tulee metsäteollisuudesta. On arvioitu, että metsäklusteri kokonaisuudessaan työllistää noin 200 000 henkeä.

Valiokunta toteaa, että metsäpolitiikan tavoitteena tulee olla kotimaisen puun saatavuuden varmistaminen sekä lähiajan nopeasti kasvavaan puuraaka-aineen tarpeeseen että pitkällä tähtäimellä. Riittävä puun tarjonta ja luottamus kotimaisen raaka-aineen saatavuuteen on ratkaiseva tekijä, kun tarkastellaan puunjalostuksen toimintaedellytyksiä ja laajentamismahdollisuuksia maassamme tulevaisuudessa. Biotalous ja puhtaat ratkaisut on yksi hallituksen strategisista painopisteistä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että lainsäädäntö ja muut ohjaukeinot tukevat biotalouden uusien ratkaisujen syntymistä sekä edistävät biomassojen kestävää käyttöä.

Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteena on kotimaisen puun käytön lisääminen. Hallitusohjelmassa on tavoitteeksi asetettu lisätä vuotuista puun käyttöä 15 miljoonalla kuutiometrillä hallituskauden aikana. Metsäteollisuus on käynnistänyt useita investointiprojekteja, joiden rakentaminen on parhaillaan käynnissä ja joista osa on jo tuotantokäytössä. Niiden myötä vuotuisen puun tarpeen arvioidaan kasvavan kaikkiaan lähes 10 miljoonalla kuutiometrillä hallituskauden aikana. Puun tarve kasvaa edelleen, mikäli julkisuudessa esillä olleet metsä- ja energiateollisuuden aiesuunnitelmat realisoituvat investointipäätöksinä. Puun käytön kasvun myötä on panostettava puuntuotantoon, jotta kestävien hakkuiden tasoa voidaan tulevaisuudessa edelleen nostaa.

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää välttämättömänä metsälainsäädännön metsänhoidollisten tavoitteiden toteuttamista. Valiokunta painottaa myös sitä, että puuntuotanto on poikkeuksellisen pitkäjänteistä toimintaa, jossa metsien hoitoon ja perusparannukseen tehtyjen investointien tuoma hyöty realisoituu vasta vuosikymmenten päästä. Taimikoiden ja nuorten metsien nykytila tulee aikanaan väistämättä näkymään siinä, missä määrin ja minkälaisia metsävaroja voidaan tulevaisuudessa hyödyntää. Vaikuttavuuden saamiseksi nuoren metsän hoidon tukea tulee suunnata siten, että pääosa työstä suuntautuu taimikoiden hoitoon.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että metsänomistusrakennetta parannetaan tasolle, joka mahdollistaa ammattimaisen ja aktiivisen metsätalouden harjoittamisen. Tätä tavoitetta tulee myös valtion metsäomaisuuden myynnissä edistää. Toimiva tieverkosto on myös puuntuotannon perusedellytys. Maaseudun infrastruktuurista tulee huolehtia.

Talousarvioesityksessä metsätalouteen budjetoidut määrärahat kasvavat n. 0,14 miljoonalla eurolla vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäykset aiheutuvat pääosin METSO-rahoituksen kasvusta (2 miljoonaa euroa) ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien lisärahoituksesta (0,94 miljoonaa euroa). Samanaikaisesti vähennystä aiheuttavat kärkihankerahoituksen väheneminen (1 miljoonaa euroa) ja Metsäkeskuksen valtioavun lasku (1,8 miljoonaa euroa).

Valiokunta toteaa, että momentille luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (30.40.22) on koottu luonnonvara- ja biotalouden kehittämiseen tarkoitettuja määrärahoja ja se antaa hyvät mahdollisuudet esim. useita toimialoja koskevien luonnonvara- ja biotalouden kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Esityksessä momentille ehdotetaan 14,880 miljoonan euron määrärahaa, jossa vähennystä vuoden 2017 talousarvioon on 2 miljoonaa euroa. Vähennys aiheutuu Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvien kärkihankkeiden rahoituksen muutoksesta. Kärkihankkeisiin käytetään määrärahasta 10 miljoonaa euroa. Momentin määrärahasta käytetään n. 2 miljoonaa euroa kehittämishankkeisiin, joilla ei ole kärkihankestatusta, mutta jotka ovat biotalousstrategian toimeenpanon kannalta keskeisiä. Vuosina 2015—2017 rahoitusta on myönnetty yli 20 hankkeelle. Biotalousstrategian mukaisia painotuksia ovat olleet huoltovarmuuden parantaminen, kiertotalouden kehittäminen, uusien yritysten syntymisen edistäminen ja biotalouden perustuvan kasvun edellytysten parantaminen. Lisäksi momentilta rahoitetaan mm. Tapio Oy:ltä ministeriölle hankittavia metsäalan palveluita.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kestävä metsätalouden rahoitukseen (Kemera) esitetään 56,23 miljoonaa euroa. Myöntämisvaltuutta esitetään 59 miljoonaa euroa. Valtuus on mitoitettu tulevien vuosien määrärahakehysten mukaisesti. Uusi Kemera-laki tuli voimaan 1.7.2015 (vanhan lain mukaisista rahoituspäätöksistä aiheutuvia menoja voidaan kuitenkin maksaa vuoden 2019 loppuun saakka). Määrärahat suunnataan alueellisissa metsäohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi metsien hoidon ja puun saatavuuden kannalta vaikuttavimmalla tavalla erityisesti taimikon varhaishoitoon (n. 15 prosenttia määrärahasta) ja nuoren metsän hoitoon (n. 50 prosenttia määrärahasta). Myös metsäteiden perusparannuksen rahoitus on tärkeää biotalouden edistämisen kannalta (n. 15 prosenttia määrärahasta). Suometsien hoitohankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota vesiensuojelutoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen (n. 15 prosenttia määrärahasta).

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

Valiokunta toteaa, että uudistetun Kemera-järjestelmän tämän hetken ongelmana ei ole määrärahojen riittävyys vaan järjestelmän hallinnollinen monimutkaisuus ja siitä johtuva heikko käytännön toimivuus.

Tämänhetkisen arvion mukaan Kemera-tukea on jäämässä käyttämättä noin 10 miljoonaa euroa vuonna 2017. Syynä on osittain myös se, että tilojen yhteisinä toteutettavien suometsänhoito- ja metsätien perusparannushankkeiden kysyntä ei vastaa näiden toimenpiteiden alueellisissa metsäohjelmissa arvioitua tarvetta. Valiokunta pitääkin tärkeänä maa- ja metsätalousministeriön alkuun panemaa selvitystä, jossa kartoitetaan yhteishankkeiden suunnittelun pullonkauloja.

Valiokunnalle toimitetun selvityksen mukaan sähköinen asiointijärjestelmä on jo nyt helpottanut rahoitushakemusten ja toteutusilmoitusten toimittamista metsäkeskukselle, jossa päätöksenteko on sujuvoitunut. Esimerkiksi nuoren metsän hoitohankkeen rahoitushakemuksen käsittelyaika on keskimäärin 4 viikkoa. Sähköinen hakumenettely Metsään.fi-järjestelmän kautta antaa metsänomistajille mahdollisuuden itse lähettää Kemera-hakemuksensa metsäkeskuksessa käsiteltäväksi. Valiokunta pitää välttämättömänä asiointijärjestelmän edelleen kehittämistä käsittelyn nopeuttamiseksi ja tehokkuuden lisäämiseksi. Valiokunta toteaa, että Suomen metsäkeskuksella on erittäin keskeinen rooli metsävaratiedon tuottamisessa ja sen hyödyntämisen tehostamisessa. On tärkeää, että metsävaratiedon keruuseen ja ylläpitoon sekä uusien sähköisten palvelujen rakentamiseen turvataan riittävät resurssit. Ajantasainen ja laadukas metsävaratieto on metsätalouden digitalisoinnin ja uusien palvelujen ja toimintamallien perusedellytys.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa (METSÖ-ohjelma) maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat toimenpiteet kohdistuvat talousmetsiin. Momentilla 30.40.45 on käytettävissä viisi miljoonaa euroa. Määrärahasta käytetään ympäristötukeen noin 3,35 miljoonaa euroa ja luonnonhoitohankkeisiin noin 1,65 miljoonaa euroa. Määräraha mahdollistaa toimenpiteet noin 2 000 hehtaarin alueella. Ohjelma on osoittanut käytännön toimivuutensa keskeisenä keinona metsien monimuotoisuuden suojelussa. Valiokunta toteaa, että esityksen mukainen korotus mahdollistaa pääsemisen lähemmäksi ohjelman tavoitteita, ja katsoo, että ohjelman jatko tulee turvata.

Tiet

Julkisen talouden suunnitelmassa priorisoidaan liikenneverkon tason parantamista. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että toimivalla tieverkostolla ja rataverkostolla on keskeinen merkitys niin biotalouden kuin maaseudun kaikkien toimintojen kannalta. Se on myös puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys. Tieverkoston heikentynyt taso, kuten teiden ja siltojen ylläpidon puutteet, aiheuttaa lisäkustannuksia ja siten mm. metsätilojen kannattavuuden laskua. Yksityisteiden kunto on myös tärkeä maaseutuelinkeinoille ja teiden varsilla asuville. Valiokunta pitää välttämättömänä, että teiden kunnostamisesta ja kunnossapidosta huolehditaan.

Tutkimuksen ja maaseudun neuvonnan rahoitus

Luonnonvarakeskuksen (Luke) osalta tutkimusrahoituksessa on toteutettu 15,5 miljoonan euron vähennys vuosina 2016—2017. Valtaosa leikkauksesta (14 miljoonaa euroa) on siirretty Suomen Akatemiassa toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitukseen ja 1,5 miljoonaa euroa

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimusrahoitukseen. Rahoitusrakenteen muutoksen tavoitteena oli, että tutkimuslaitosten perusrahoituksesta siirretty rahoitus palautuu osin tulona ao. rahoitusinstrumenttien hankerahoituksena. Kokemukset menestymisestä niissä osoittavat, että Luke on ainakin tähän mennessä rahoittanut uusia instrumentteja moninkertaisesti suhteessa Luken niistä saamaan rahoitukseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Luomuinstituutin perusrahoitus turvataan. Biotalousalan näkökohdat huomioon ottaen valiokunta pitää välttämättömänä, että sen toimialan tutkimuksen voimavaroista huolehditaan.

Valiokunta pitää keskeisenä, että maaseutumaisilla seutukunnilla on tarjolla kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut, jotka luovat maaseudun kehittämiselle vankan osaamis pohjan. Neuvontapalvelujen merkitys korostuu erityisesti maatalojen edellä todettujen talousvaikeuksien vuoksi. Näiden pitkäjänteinen tarjonta ja kehittäminen on turvattava sekä kansallisesti että EU:n osarahoittamisin toimin.

4H-toiminta

Valiokunta korostaa 4H-toiminnan merkitystä maaseudun elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden edistäjänä sen tarjotessa monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistäessä nuoria ja tarjotessa heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudullaan. Esityksessä momentille 30.10.55 (Valtionapu 4H-toimintaan) ehdotetaan määrärahojen tason alentamista kuluvan vuoden tasoon verrattuna. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että 4H-toimintaan osoitetaan riittävä määräraha. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää jälleen vakavaa huomiota siihen, että eduskunta on edellyttänyt (HE 116/2008 vp — EV 20/2008 vp), että hallitus ottaa huomioon eduskunnan pysyväisluonteisiksi tarkoittamat määrärahalisäykset ja vakiinnuttaa ne sellaiselle tasolle, ettei eduskunnan tarvitse korjata tilannetta vuosittain talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä.

Kalatalous

Valiokunta pitää tärkeänä kotimaisen kalan kulutuksen lisäämistä. Kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuus kokonaiskulutuksesta on enää noin 6 prosenttia, ja vähittäiskaupassa oleva kala on yhä useammin tuontikalaa. Kaupallisten kalastajien neuvontajärjestelmästä tulee edelleen pitää huolta.

Merialueilla hyljevahingot ovat nykyään erittäin merkittävä ongelma ammattikalastukselle ja kalanviljelylle. Valiokunta pitääkin täysin välttämättömänä kasvaneiden hyljekantojen tehokasta säätelyä hyljekantojen kestävyys huomioiden ja hyljevahinkojen korvaamista. Valiokunta korostaa myös ammattimaisen sisävesikalastuksen edistämistä ja lähikalan markkinoillepääsyn helpottamista.

Särkikalajien tehostetun ammattipyynnin avulla ja kalakantojen kannanhoitosuunnittelulla on mahdollista tehokkaasti poistaa rehevöityneistä vesistöistä fosforia. Merialueen ja tiettyjen rehevöityneiden sisävesialueiden kestävä poistokalastusta tulee pyrkiä laajentamaan ja särkikalajia tulee jalostaa elintarviketuotteiksi. Lisäksi tulee edistää särkikalajien hyödyntämistä eläinten rehuna mm. turkistarhoilla kylmäketjua ja logistiikkaa kehittämällä.

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

Valiokunta pitää erittäin tarpeellisena vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen tähtäävää hallituksen kärkihanketta (Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin, toimenpide 3), jonka avulla vaelluskalojen luontainen lisääntymiskierto pyritään palauttamaan kalataloudellisesti merkittävimmissä kalatiestrategian kärkikohteissa. Hankkeen avulla jokivesistöissä helpotetaan kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuutta. Valiokunta pitää esitettyä määrärahan korotusta myönteisenä ja korostaa, että erityisesti lohikalakantojen elinkierron palauttaminen vaatii pitkäjänteistä rahoitusta.

Kalastonhoitomaksun korotuksesta kertyvät varat tulee käyttää kalakantojen vahvistamiseen.

Kylätoiminta ja saariston kehityksen edistäminen

Kylätoiminta on osoittanut tarpeellisuutensa maaseudun kehittämistyössä useilla sadoilla kehittämissä hankkeilla ja laajalla vapaaehtoistyöllä. Saaristoasiain neuvottelukunta edistää puolestaan saaristo-, rannikko- ja vesistöalueiden kehitystä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä riittävien määrärahojen osoittamista kylätoimintaan ja saariston kehityksen edistämiseen.

Vesitalous

Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen (30.40.22) osoitettavalla määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa. Momentin määrärahasta on varattu 10 miljoonaa euroa Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvien kärkihankkeiden toteuttamiseen. Painopisteenä on määritelty mm. vesistöt kuntoon, ravinteiden kierrätys, talteenotto ja hyödyntäminen sekä vesiosaamisen vienti. Valiokunta korostaa näiden hankkeiden toteuttamisen merkitystä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhdyskuntien vesihuoltohankkeille ei ole varattu määrärahoja. Valtion tuella voidaan kuitenkin vaikuttaa ratkaisevasti alueellisten hankkeiden käynnistymiseen. Valtion tuen poistaminen vaikuttaa vesihuollon alueelliseen kehittymiseen epäedullisesti. Alueellisten ratkaisujen vaihtoehtona ovat paikallisesti toteutettavat ratkaisut, jotka voivat olla lyhyellä aikavälillä kustannuksiltaan edullisempia, mutta osoittautuvat ajan mittaan kalliimmiksi.

Riistavahingot

Riistavahinkolain (105/2009) 9 §:n 2 momentin mukaan riistaeläinten (mm. suurpedot) aiheuttamien vahinkojen korvaaminen on mahdollista vain valtion talousarvion asettamissa rajoissa. Valiokunta korostaa sitä, että korvausten keskeyttämättömän maksamisen turvaamiseksi tulee tähän tarkoitukseen varata määräraha, jonka voidaan arvioida kattavan vahingot. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että riistaeläinten lisäksi mm. valkuposkihanhet ja naakat aiheuttavat vahinkoja. Suurpetovahinkojen vähentämiseksi tarvitaan toimivaa ja tuloksellista petoeläinkantojen sääntelyä. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että vahinkoja ennalta ehkäiseviin toimiin osoitetaan riittävästi varoja ja että vahingonkärsijöille maksetaan korvaukset ripeästi.

Valiokunnan lausunto MmVL 22/2017 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 24.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala si
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto si
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Ritva Elomaa ps
varajäsen Mikko Kärnä kesk
varajäsen Eero Suutari kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius